

Empowered lives.
Resilient nations.

nhquang&associates

QUYỀN NUÔI CON NUÔI CỦA LGBT TẠI VIỆT NAM THỰC TRẠNG VÀ KIẾN NGHỊ!

BỐI CẢNH VÀ LÝ DO NGHIÊN CỨU

- Sự thay đổi nhận thức về LGBT thông qua quá trình sửa đổi Luật Hôn nhân và Gia đình 2014
- Vấn đề tài sản chung và vấn đề nuôi con nuôi trong quan hệ hôn nhân và gia đình của LGBT trong quá trình sửa đổi BLDS.
- Nghiên cứu về nuôi con nuôi, quyền nuôi con nuôi của LGBT tại Việt Nam

MỤC TIÊU NGHIÊN CỨU

- (i) Làm rõ những khoảng trống/điểm chưa đồng nhất trong hệ thống pháp luật Việt Nam liên quan tới quyền của LGBT và quyền của trẻ em trong lĩnh vực nuôi con nuôi từ góc nhìn bảo vệ quyền;
- (ii) Tìm hiểu nhu cầu thực tế của LGBT tại Việt Nam đối với việc nuôi con nuôi và các vấn đề liên quan;
- (iii) Hiểu rõ quan điểm và thái độ của cộng đồng đối với việc ghi nhận quyền nuôi con nuôi của các cặp đôi có cùng giới tính;
- (iv) Thực hiện các hoạt động vận động hướng tới việc sửa đổi Luật Nuôi con nuôi nhằm ghi nhận quyền nuôi con nuôi của các cặp đôi đồng tính sống chung.

PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

1. Rà soát và nghiên cứu các văn bản pháp luật và các tài liệu thứ cấp;
2. Khảo sát định tính - Phỏng vấn sâu (trực tiếp) bằng bảng hỏi;
3. Khảo sát định lượng - Phỏng vấn qua bảng hỏi trên internet;
4. Thảo luận nhóm;
5. Nghiên cứu tình huống điển hình;
6. Phỏng vấn sâu các chuyên gia trong các lĩnh vực có liên quan.

KHÁI QUÁT HIỆN TRẠNG PHÁP LUẬT

Quyền của trẻ em trong các điều ước quốc tế

- (i) Bên cạnh những quy định đặc thù dành riêng cho trẻ em thì trẻ em cũng được hưởng đầy đủ các quyền của một con người.
- (ii) Hai nguyên tắc cốt lõi được nhấn mạnh theo các điều ước quốc tế liên quan đến bảo vệ quyền trẻ em là “không phân biệt đối xử với trẻ em” và “vì lợi ích tốt nhất của trẻ em”.
- (iii) Luật pháp quốc tế đã ghi nhận và bảo vệ quyền trẻ em mà không có bất kì có sự phân biệt nào, dù là trẻ em LGBT hay trẻ em dị tính, trẻ em sống trong gia đình dị tính hay trẻ em sống trong gia đình LGBT.

KHÁI QUÁT HIỆN TRẠNG PHÁP LUẬT

Quyền của LGBT trong các điều ước quốc tế

- (i) Quyền không bị phân biệt đối xử và quyền bình đẳng vừa là quyền con người, vừa là những nguyên tắc nền tảng của Luật Nhân quyền quốc tế. LGBT, với tư cách là một con người trước pháp luật có đầy đủ các quyền của con người như những các nhân dị tính khác trong mọi lĩnh vực của đời sống, trong đó có các quyền như quyền kết hôn, quyền lập gia đình, quyền nuôi con, quyền nhận con nuôi.
- (ii) Công ước của LHQ về Quyền trẻ em không phân biệt quyền nhận trẻ em làm con nuôi của người dị tính hay LGBT. Công ước LaHaye 1993 về bảo vệ trẻ em và hợp tác trong lĩnh vực con nuôi quốc tế cũng không hề có bất kì hạn chế nào đặt tra đối với trường hợp người nhận nuôi là LGBT.

KHÁI QUÁT HIỆN TRẠNG PHÁP LUẬT

Quyền của trẻ em trong hệ thống pháp luật Việt Nam

- (i) Quyền của trẻ em là thiêng liêng và được pháp luật bảo vệ.
- (ii) Hệ thống pháp luật Việt Nam hiện hành không có quy định khác biệt về quyền của trẻ em là LGBT và quyền của trẻ em sống trong gia đình LGBT.
- (iii) Có sự khác biệt về quyền được đại diện theo pháp luật/ giám hộ giữa trẻ em sống trong gia đình dị tính và trẻ em sống trong gia đình LGBT.

KHÁI QUÁT HIỆN TRẠNG PHÁP LUẬT

Quyền của LGBT trong hệ thống pháp luật Việt Nam

- (i) LGBT bị hạn chế rất lớn trong việc thực hiện quyền lập gia đình, hay nói một cách khác, các gia đình được thiết lập tự nhiên và thực tế của các cặp đôi LGBT sẽ không được pháp luật thừa nhận, do hệ quả của việc không được đăng ký kết hôn.
- (ii) Hai người LGBT không thể cùng nhận nuôi một đứa trẻ.
- (iii) Người nhận nuôi con nuôi còn phải đáp ứng các điều kiện khác liên quan đến nhân thân và điều kiện vật chất khác, tuy nhiên không phụ thuộc vào bản dạng giới hay xu hướng tính dục của người đó.

KHÁI QUÁT HIỆN TRẠNG PHÁP LUẬT

Thực hiện quyền của trẻ em và quyền của LGBT trong lĩnh vực nuôi con và nhận nuôi con nuôi

- (i) Quy định cụ thể về điều kiện của người giám hộ còn mang tính chủ quan, như "có tư cách đạo đức tốt, có điều kiện cần thiết bảo đảm thực hiện việc giám hộ" dẫn tới khả năng phân biệt đối xử giữa việc cử người dị tính hay LGBT làm người giám hộ cho trẻ.
- (ii) LGBT sinh con hoặc nhận con nuôi dưới 4 tháng tuổi, đã tham gia đóng đủ bảo hiểm xã hội để được hưởng chế độ thai sản thì được quyền nghỉ hưởng chế độ thai sản.
- (iii) Tiêu chí xem xét hồ sơ đăng ký nhận nuôi con nuôi dựa trên điều kiện "người nhận nuôi con nuôi phải có điều kiện về sức khỏe, kinh tế, chỗ ở bảo đảm việc chăm sóc, nuôi dưỡng, giáo dục con nuôi, và có tư cách đạo đức tốt" mang tính chủ quan, có thể dẫn đến sự không thống nhất trong việc thực hiện thủ tục đăng ký nuôi con nuôi trên thực tế.

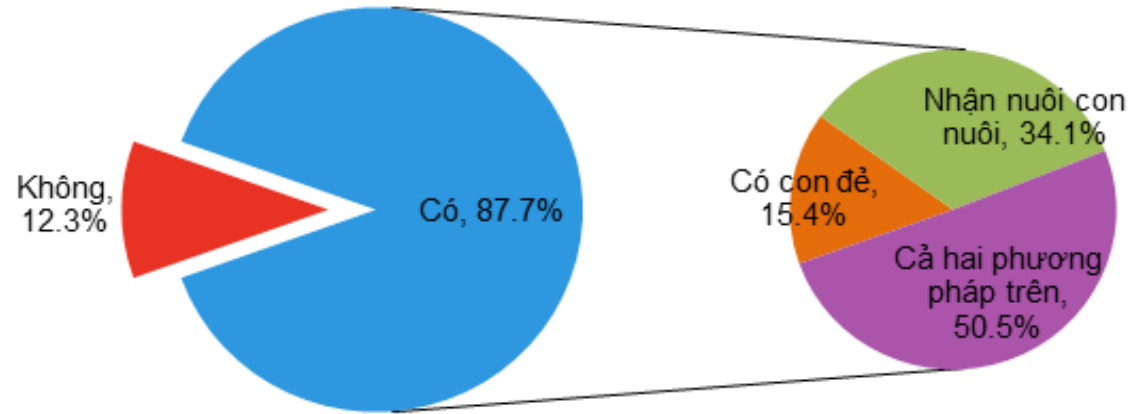
MONG MUỐN CỦA LGBT VỀ CON CÁI

Nhu cầu chung sống, nuôi con và nhận nuôi con nuôi

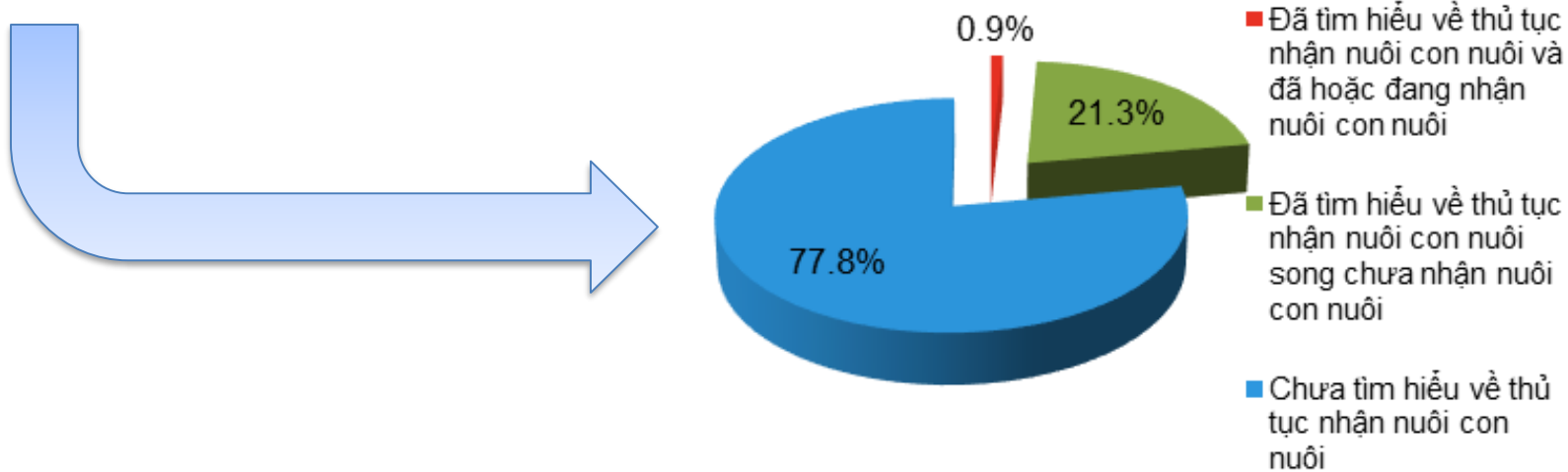
- (i) Nhìn chung LGBT đều có xu hướng chung sống với người yêu/bạn đời của mình như những cặp dị tính khác.
- (ii) Có con luôn là một nhu cầu cần thiết của các cặp đôi LGBT nói chung và bản thân LGBT nói riêng. LGBT phải cân nhắc nhiều yếu tố để đưa ra quyết định có con đẻ hay con nuôi, đặc biệt là điều kiện tài chính của LGBT.
- (iii) Mặc dù nhận nuôi con nuôi là phương án được khá nhiều LGBT chọn lựa khi muốn có con nhưng mức độ chủ động tiếp cận và tìm hiểu các quy định pháp luật liên quan đến nhận nuôi con nuôi vẫn còn khá hạn chế.

Hình 3: Tỷ lệ LGBT có ý định hoặc kế hoạch có con

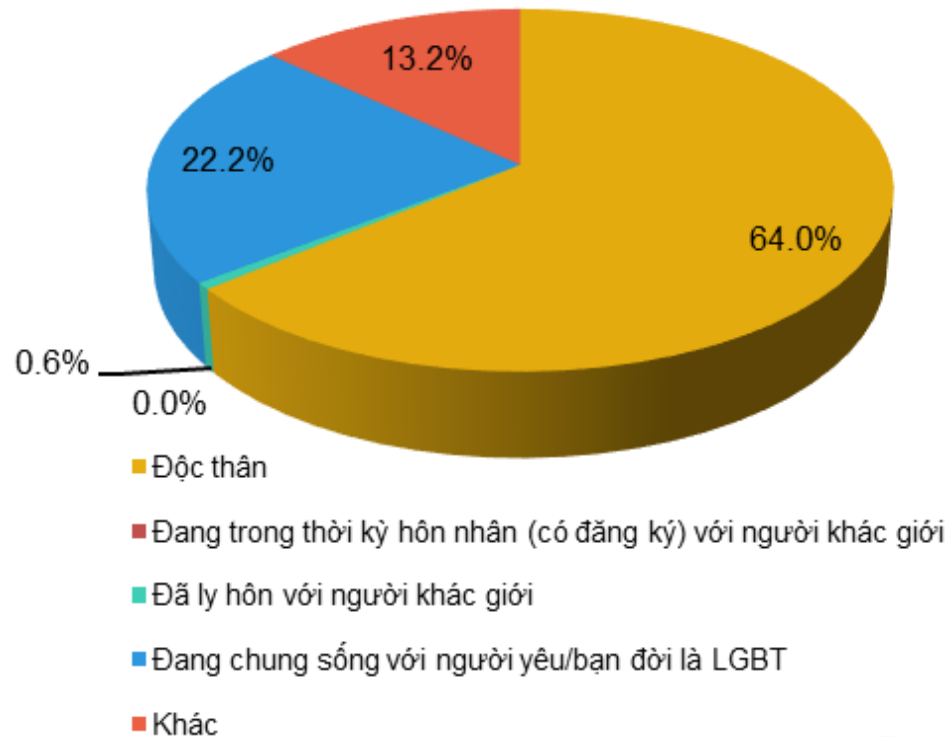
Hình 5: Tỷ lệ LGBT đã từng tìm hiểu về thủ tục nhận nuôi con nuôi

MONG MUỐN CỦA LGBT VỀ CON CÁI

Thực tế chung sống, nuôi con và nhận nuôi con nuôi của LGBT

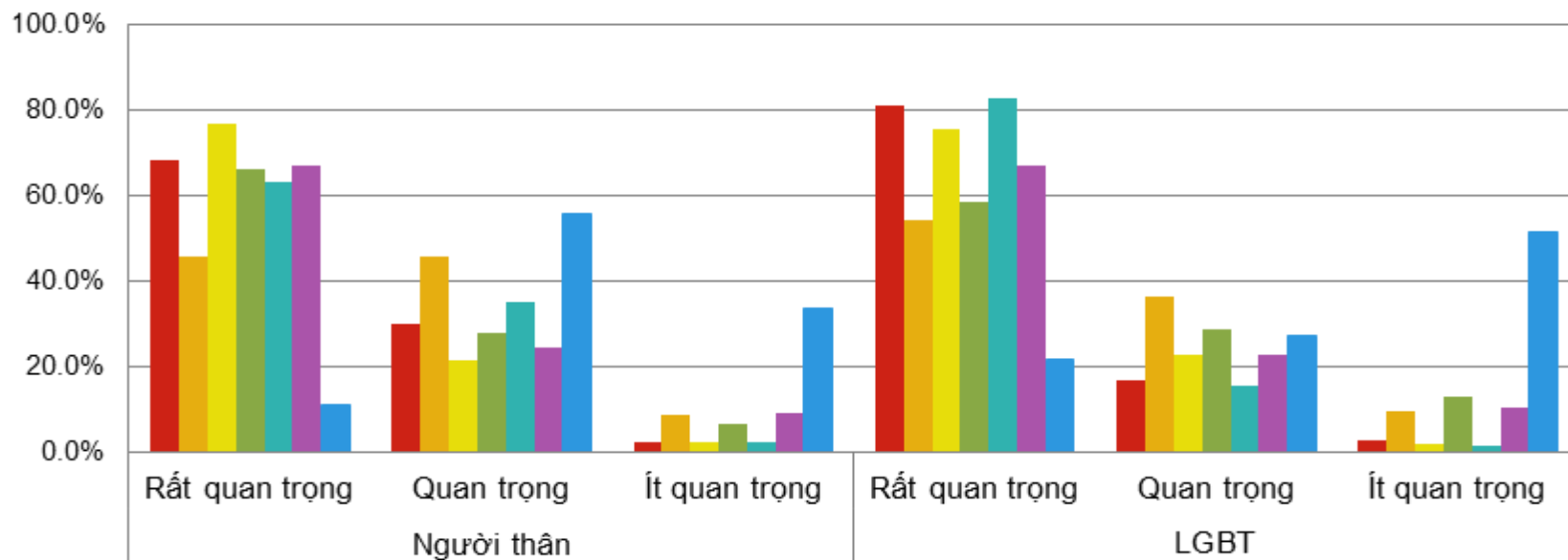
Hình 6: Tình trạng hôn nhân/chung sống thực tế của LGBT tham gia trả lời câu hỏi

Qua nghiên cứu các trường hợp điển hình, có thể thấy các cặp đôi LGBT thường có 03 phương án lựa chọn khi muốn có con trên thực tế là: (i) có con với người khác giới (nếu có quan hệ hôn nhân thì được trao quyền nuôi con sau ly dị); (ii) nhận nuôi con nuôi (có thể đăng ký hoặc không đăng ký); và (iii) sinh con theo phương pháp khoa học (chỉ áp dụng với LGBT có giới tính trên giấy khai sinh là “Nữ”).

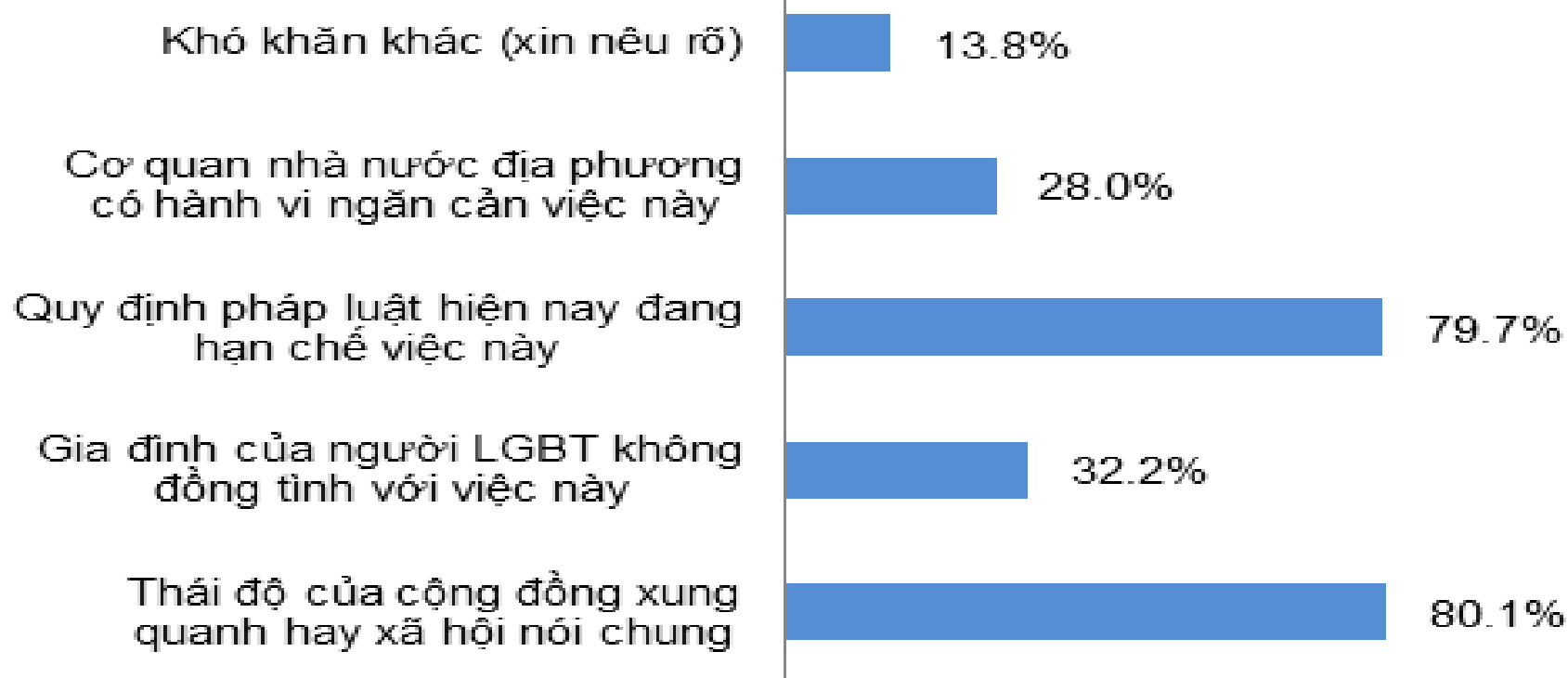
Hình 9: Những yếu tố tác động đến vấn đề NUÔI CON của LGBT theo quan điểm của LGBT và người thân của LGBT

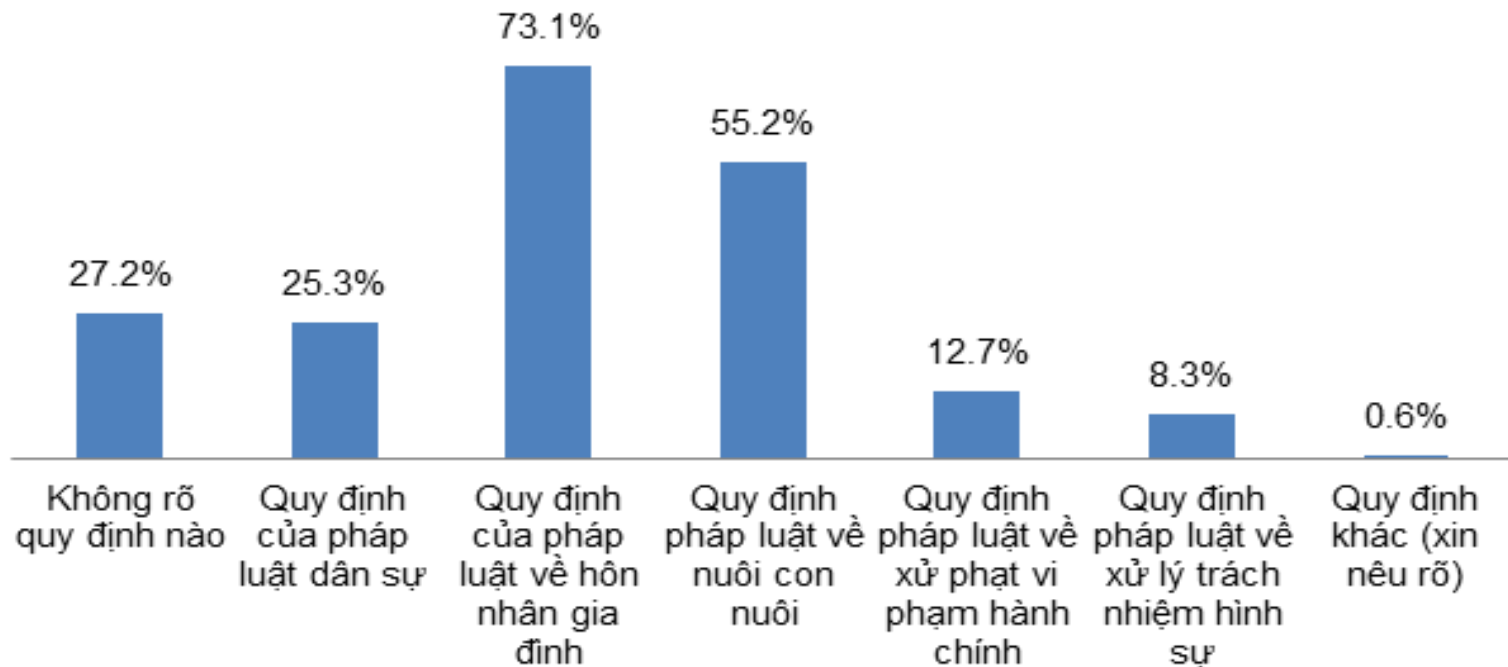
- Sự thừa nhận của pháp luật
- Sự ủng hộ của chính quyền địa phương
- Sự ủng hộ của gia đình
- Thái độ của cộng đồng và xã hội
- Sự ủng hộ của người bạn đời/người yêu
- Tâm lý của chính người LGBT (mặc cảm, lo sợ)
- Yếu tố khác

Hình 8: Những khó khăn LGBT gặp phải trong quá trình nuôi con

Hình 10: Các quy định của pháp luật Việt Nam hiện nay hạn chế quyền nuôi con của LGBT

Một số điểm chưa hoàn thiện của quy định pháp luật về thủ tục đăng ký nhận nuôi con nuôi theo quy định của Luật Nuôi con nuôi và Nghị định 19/2011/NĐ-CP

❑ Khó khăn trong việc xác định điều kiện nuôi con nuôi:

Điều kiện về sức khỏe, kinh tế, chỗ ở bảo đảm việc chăm sóc, nuôi dưỡng, giáo dục con nuôi, có tư cách đạo đức tốt

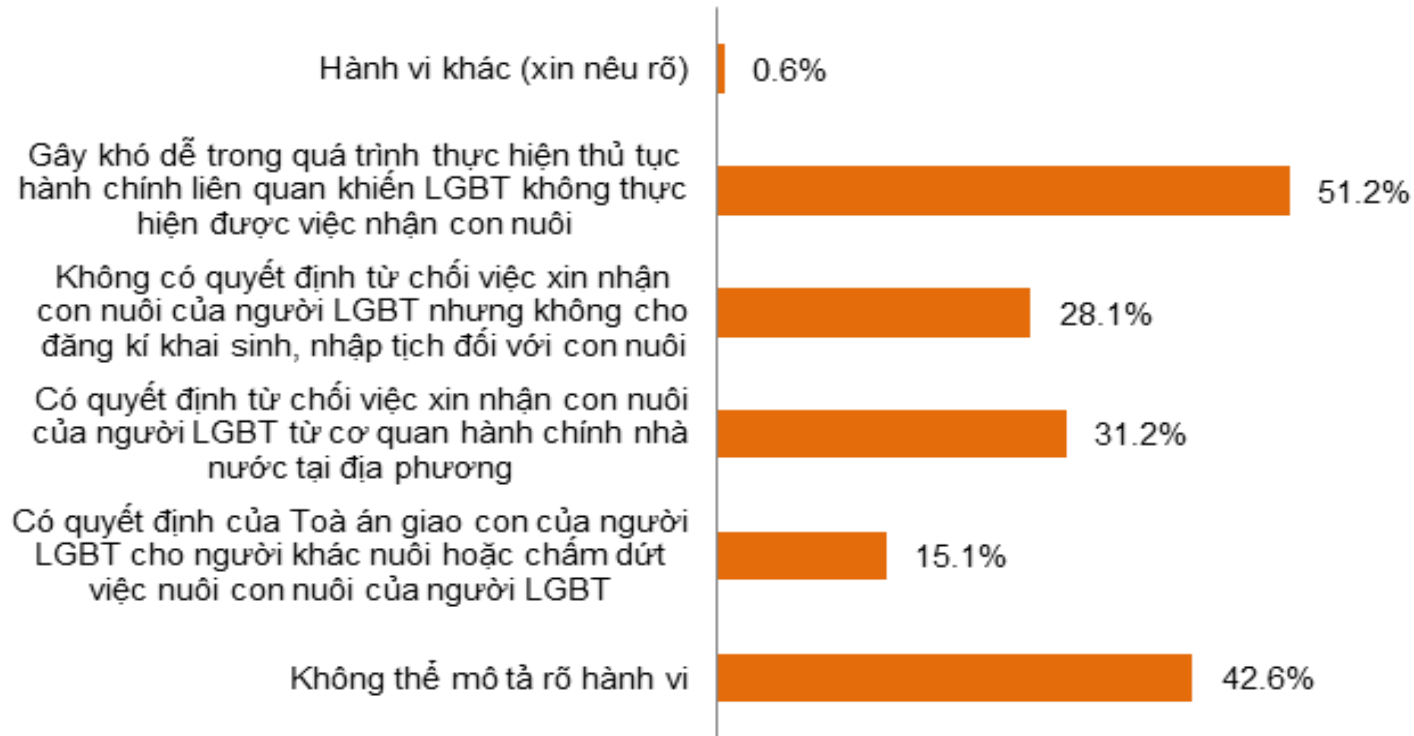
❑ Quy định về “tính hợp lệ” của hồ sơ nhận nuôi con nuôi chưa rõ ràng, việc thụ lý/trả hồ sơ không tách biệt rõ trong trường hợp không thỏa mãn các điều kiện thuộc 01 trong 02 nhóm sau:

-Nhóm điều kiện mang tính chất định tính (chủ quan)

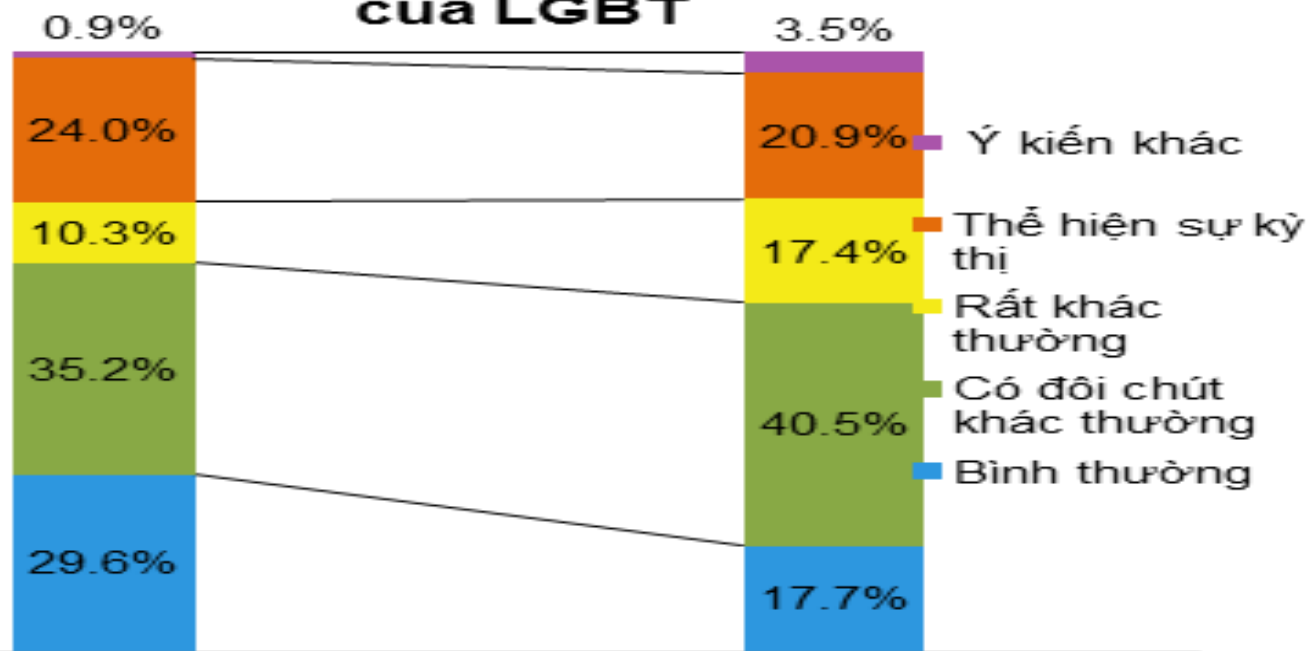
-Nhóm điều kiện cố định

Hình 11: Hành vi ngăn cản việc LGBT nuôi con của cơ quan nhà nước tại địa phương

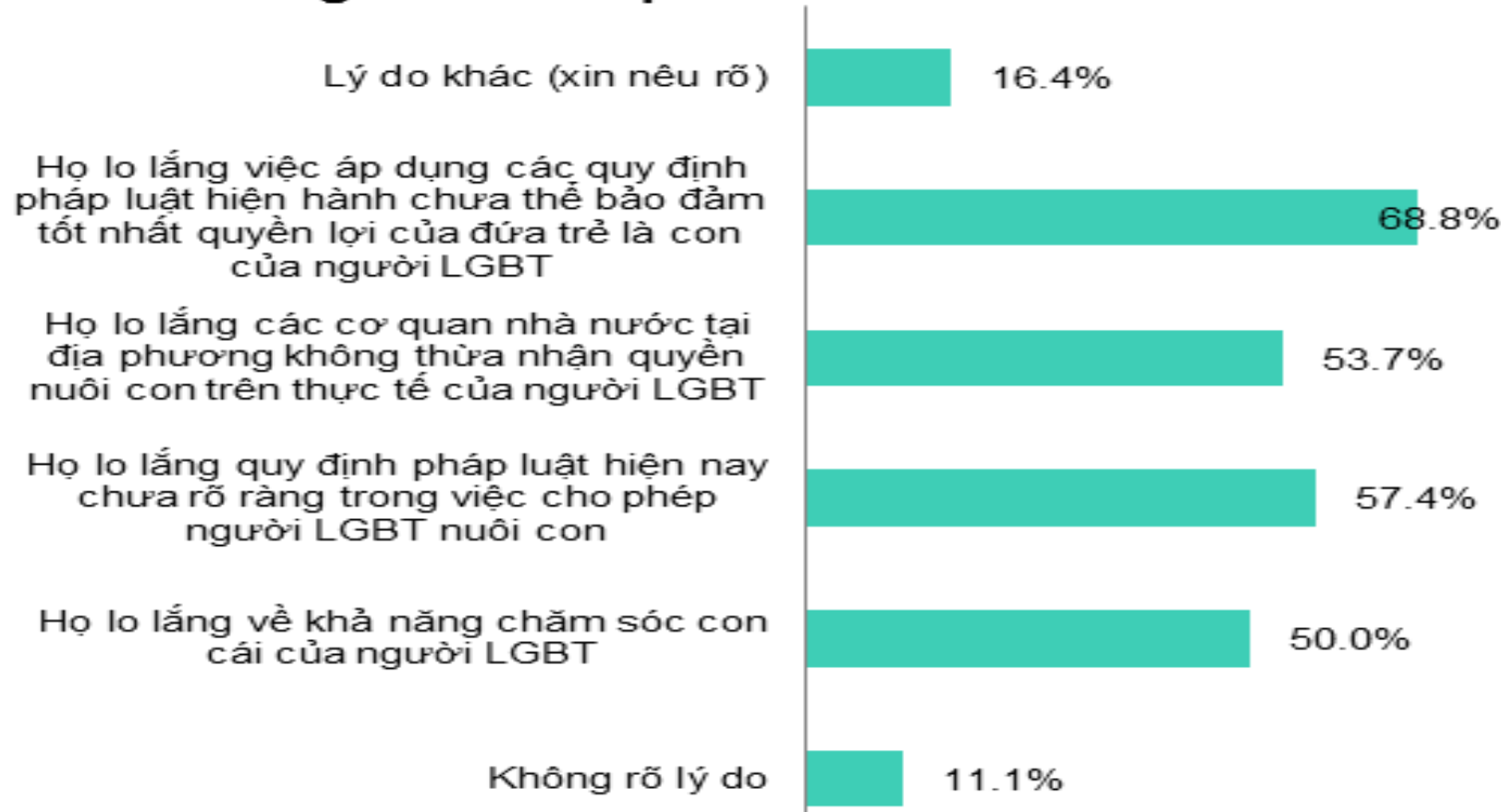
Hình 12: Thái độ của Cộng đồng xung quanh/xã hội đối với việc nuôi con của LGBT

Đối với bản thân người LGBT Đối với con của người LGBT

Hình 13: Nguyên nhân gia đình của LGBT/gia đình của người yêu/bạn đời của LGBT không đồng tình với việc nuôi con của LGBT

KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

Kiến nghị sửa đổi Bộ luật Dân sự

- **Bổ sung quyền lập gia đình:** Nhấn mạnh vai trò của gia đình như một yếu tố nền tảng của xã hội, hướng tới bảo vệ các quyền và lợi ích của trẻ em được nuôi dưỡng và chăm sóc trong bất kỳ gia đình LGBT hay dị tính.
- **Quyền được có người giám hộ:** 02 mục tiêu: (i) Đảm bảo quyền lợi cho trẻ, để trẻ được hưởng sự chăm sóc tốt nhất; và (ii) đơn giản hóa thủ tục cử giám hộ. Trẻ được sống cùng và hưởng sự chăm sóc của những người thực sự yêu thương và có điều kiện chăm sóc và nuôi dưỡng, có thể là người có hoặc không có mối quan hệ huyết thống với trẻ.

KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

Kiến nghị sửa đổi Bộ luật Dân sự

- **Quyền được có người đại diện theo pháp luật:** Chế định “đại diện lại” trong Dự thảo BLDS có thể là một giải pháp giúp bảo vệ quyền được có người đại diện theo pháp luật của trẻ trong trường hợp cha/mẹ hoặc người giám hộ không có điều kiện chăm sóc trẻ. Đặc biệt, các cặp LGBT sống chung có thể cùng chăm sóc, đại diện cho trẻ.
- **Quyền xác định lại giới tính:** Khả năng công nhận giới tính thực tế (có thể được hình thành qua phẫu thuật) và giới tính theo xu hướng tính dục trong Dự thảo BLDS có thể là cơ sở để các luật có liên quan khác như Luật Hộ tịch, Luật Nuôi con nuôi, Luật Hôn nhân và Gia đình... xác lập các chế định pháp lý đối với LGBT và cho những người liên quan đến LGBT, ví dụ con đẻ và con nuôi của LGBT.

KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

Kiến nghị sửa đổi Luật Nuôi con nuôi

- **Cần có văn bản dưới luật hướng dẫn các điều kiện của người nhận nuôi và bổ sung quy định thế nào là “hồ sơ hợp lệ” và thời điểm xác nhận UBND đã tiếp nhận “hồ sơ hợp lệ” từ phía người đăng ký nhận nuôi con nuôi để bảo đảm việc tuân thủ thời hạn giải quyết thủ tục hành chính.**
- **Vấn đề nhận nuôi con chung của các cặp đôi cần thiết phải có thêm các nghiên cứu chuyên sâu và làm cơ sở cho việc vận động sửa đổi luật.**

KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

- **Luật Bình đẳng giới:** Các khái niệm pháp lý về “giới”, “bình đẳng giới” được mở rộng có khả năng tác động đáng kể vào các chế định pháp lý đối với LGBT và các chế định về nuôi con nuôi, chăm sóc và bảo vệ trẻ em hiện nay.
- **Luật Bảo vệ, Chăm sóc và Giáo dục trẻ em:** Cần thiết phải có quy định cụ thể bằng một Nghị định hoặc Thông tư về điều kiện thành lập, cơ cấu tổ chức, tư cách pháp nhân... của cơ sở trợ giúp trẻ em để hỗ trợ trẻ em nói chung và trẻ em đường phố và trẻ em là LGBT nói riêng.
- **Luật Hộ tịch:** Có thể ghi nhận “giới tính khác” trong các thủ tục, văn bản liên quan đến hộ tịch để có thể thống kê, hỗ trợ tốt hơn cho cộng đồng LGBT và bảo đảm được các quyền bình đẳng cho LGBT trong các mối quan hệ pháp lý.

XIN CHÂN THÀNH CẢM ƠN!

